

Den lilla staden Tain d'Hermitage ligger inklämd mellan floden Rhône och berget Hermitage, som rymmer den berömda vinappellationen på sina branta sluttningar. Själva eremitaget är ett litet kapell, som skymtas ett stycke nedanför TV-masten längst upp till vänster.

RHÔNE – vinernas kungsflod

Text och foto Jan Samuelson

Den mörkblå Pinot Noir är Rhônedalens främsta druva. Den ingår i de flesta röda viner här och spelar helt solo i röd Hermitage, Crozes-Hermitage, Cornas och Saint-Joseph.

Floden Rhône flyter över 50 av sina 80 mil genom Frankrike och har utmed sitt långa lopp skapat förutsättningar för en högst varierad vinkultur, alltifrån det långlivade rödvinet i nordliga Côte-Rôtie till dagsländan rosé i sydligaste Tavel. Och massor av andra spännande viner där-mellan.

Vinernas flod – kungsfloden bland viner. Vilket annat vattendrag skulle kunna tävla med Rhône om den titeln? Duero som drar genom spanska Ribera del Duero och sedan for-sar genom portvinsdistriktet som Douro är ett starkt namn. Rhen kanske, med Alsace på ena sidan och flera tyska vindistrikt längre norrut. Loire, Frankrikes längsta flod, som också är den med flest appellationer utmed sina stränder? Tja, men det är snarare en drottningflod, med övervägande ”feminina” viner.

Nej, Rhône är verkligen en vinernas kungsflod, med druvor och viner som kännetecknas av magnifika smaker och kraft. För att ta det från allra första början rinner floden upp i Rhône-glaciären i Schweiz och hinner spegla ett antal schweiziska vingårdar i sitt vatten – Visperterminen med Europas högsta odlingar på 1100 meter, Valais och Vaud – innan den lämnar Genève-sjön och bryter in i Frankrike. Efter litet vankel-modigt sicksackande genom de mindre kända vindistrikten Savoie och Bugey når den Lyon, får här fördubblad kraft av Saône (och kanske viss inspiration av beaujolais som sägs vara den tredje floden som inflyter i Lyon) och nu tycks den på allvar bestämma sig för att ta raka spåret ner mot Medelhavet och visa världen vilka fantastiska viner den kan ge upphov till på vägen.

Rhône-dalen som vinregion tar sin början vid Vienne, ett stycke söder om Lyon, och fortsätter sedan ända ner till Avignon och Nîmes, med en kort andningspaus utan vinodlingar på fyra-fem mil un-gefär halvvägs, norr om Montélimar. Med 77 500 hektar är detta Frankrikes näst största vinregion och världens näst

På de våldsamt branta, terrasserade sluttningarna i Côte-Rôtie (”stekta sluttningen”) odlas huvudsakligen Syrah, men här finns också ett litet inslag av grön Viognier.

största område för kvalitetsvin (efter Bordeaux i bägge fallen) och här finns en variation i klimat, jordmånstyper och druvsorter utmed floden som båd-ar för dalens färgstarka smakerikedom. Vinpaletten har visserligen ett övermått av röda viner (94%) och resten jämnt fördelat mellan rosé och vitt vin, men med en total årsproduktion som ligger mellan 3,5 och 3,8 miljoner hektoliter blir det ändå en hel del vitt, både stilla och mousserande (som St-Péray och Clairette de Die) och sött (som Muscat de Beaumes de Venise).

”Côte du Rhône” betecknade på 1600-talet en administrativ del av Hertigdömet Uzès (i Gard) som var känd för sitt vin och det var inte förrän mitten av 1800-talet som denna Côte du Rhône blev Côtes du Rhône och då även inkluderade vingårdarna på östra stranden av floden. Nu är det ju på den sidan som de flesta av de mest berömda distrikten ligger och det var där som baron Le Roy på Château Fortia 1923 drog upp de riktlinjer för hur vin skulle odlas och göras i Châteauneuf-du-Pape som hela det franska appellationsystemet grundade sig på när det började tas i bruk 1935. Som kuriositet kan nämnas att baronens sex artiklar fick ett tillägg 1954 – vilket förbjöd flygande tefat att landa i Châteauneufs vingårdar. Och även det har efterlevts.

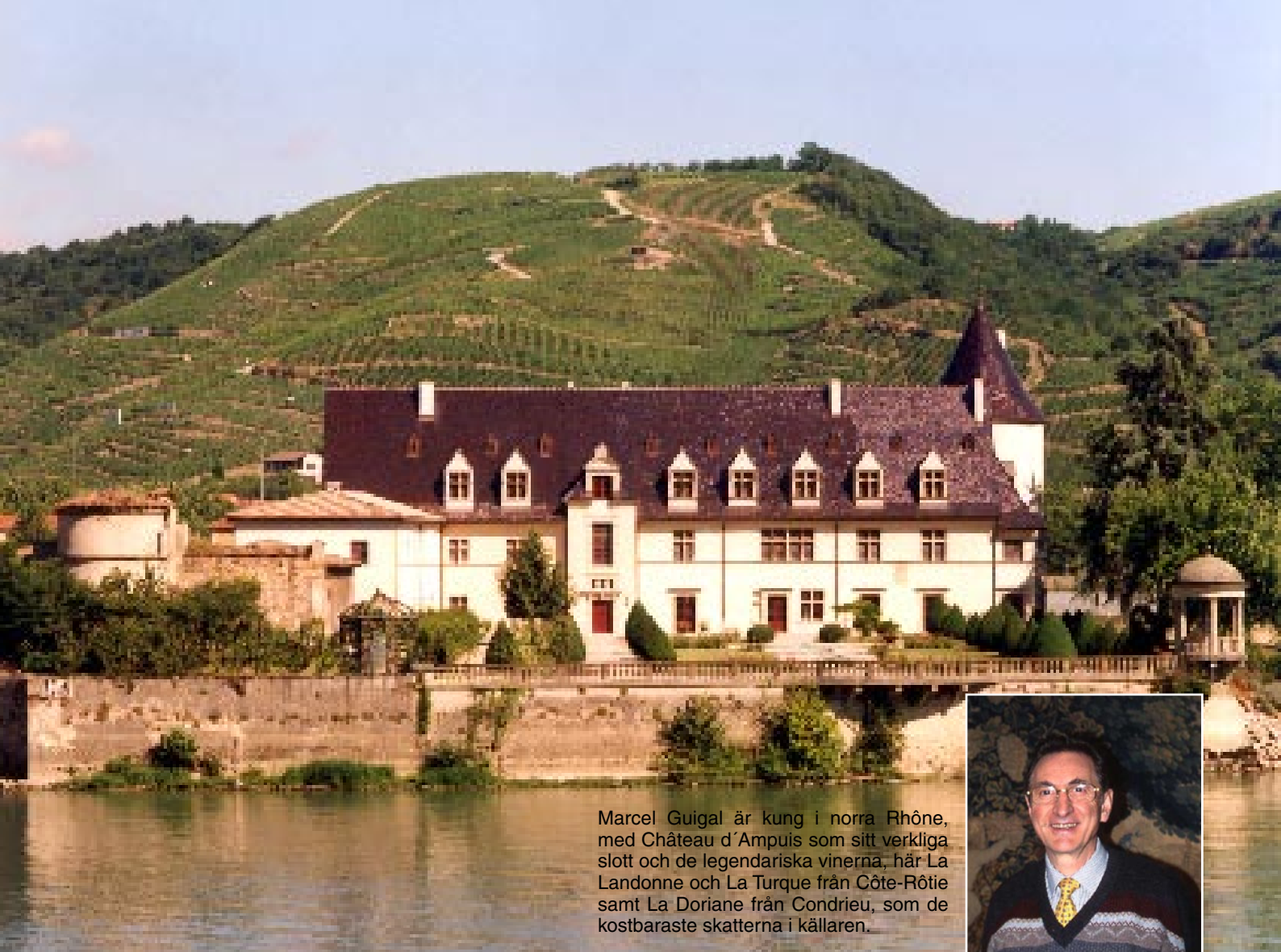
171 kommuner

Rhône är i dag uppdelat i en mängd olika appellationer. Basen i vinets kvalitetspyramid heter Côtes du Rhône, en heltäckande AC som omfattar 171 kommuner i sex departement. På nästa nivå finner man Côtes du Rhône Villages, som täcker 95 kommuner, av vilka de

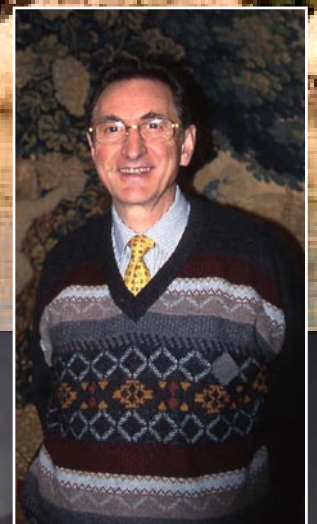
16 bästa har rätt att ståta med sitt eget bynamn på etiketten. De allra bästa kan med tiden befordras till pyramidens topp, där de så kallade ”crus” tronar. De är nu 13 till antalet, Rhône-dalens vinjuveler och de är uppdelade på norra Rhône (8 st) mellan Vienne och Valence, och södra Rhône (5 st) mellan Montélimar och Avignon. Slutligen finns fem unga ”associerade” Rhône-dalsappellationer: det mindre AC Diois, Coteaux du Tricastin som återplanterades då franska vinbönder lämnade Algeriet på 1960-talet, samt de verkligt stora områdena Côtes du Ventoux, Côtes du Luberon och Costières de Nîmes – där cirkeln sluts i det historiskt ursprungliga Côte du Rhône-området.

Men låt oss än en gång segla nerför den mäktiga Rhône från Vienne till Avignon och ta en titt och ett smakprov på de 13 mest berömda vingårdarna. Den första är Côte-Rôtie där man får sträcka ordentligt på nacken för att spana in krönet på de tvärbranta, höga sluttningarna. Syrah härskar oinskränkt här, ibland dock lätt parfymert med den gröna Viognier, som i sin tur är enda druva i de appellationer som följer på högra stranden: Condrieu och Château Grillet, som med knappt 3 hektar är ett av Frankrikes minsta AC.

Kung här upp i nordligaste Rhône är Marcel Guigal på vinhuset E Guigal med högkvarter i Ampuis i appellationen Côte-Rôtie. E står för Etienne Guigal, som startade eget 1946 och lämnade över till sonen och vinmakaren Marcel 1961. Kungatronen är fast förankrad i Côte-Rôtie där man gör vin från egna odlingar under etiketten Château d’Ampuis och toppvinerna med namn efter sina ►

Marcel Guigal är kung i norra Rhône, med Château d'Ampuis som sitt verkliga slott och de legendariska vinerna, här La Landonne och La Turque från Côte-Rôtie samt La Doriane från Condrieu, som de kostbaraste skatterna i källaren.

vingårdar, de legendariska La Mouline, La Turque och La Landonne, som alla kommer till Sverige i november, i ytterst små kvantiteter och med en prislapp å 1895 kr. För en bråkdel av den summan, nåja knappt 400 kr, bjuds likaså berömda Côte-Rôtie Brune et Blonde från köpta druvor, men Guigals verksamhet och produktion både som producent och négociant utsträcker sig till de flesta av Rhône's många appellationer, alltifrån Condrieu där han gör lika legendariska vita viogniervinet La Doriane till basvinet Côtes du Rhône, som under många år varit det bästa i sin klass (nr 2011, pris 99 kr) i Sverige.

Färden fortsätter medströms och på samma sida av floden som Condrieu och Château Grillet kommer vi till AC Saint-Joseph där druvorna byter färg från vitt till rött och sedan är det Syrah för hela slanten ända ner till Cornas, som traditionellt gjort den mest gammaldags kompakta av Syrah-brygder men nu håller på att lätta upp receptet. Som slutpunkt på AC-raden här ligger Saint-Péray, där de blåsvarta druvorna plötsligt blir gröna, Marsanne och Roussanne, och används till distriktets mousserande vin, kanske mest känt för att Wagner drack det när han vistades här och skrev "Parsifal".

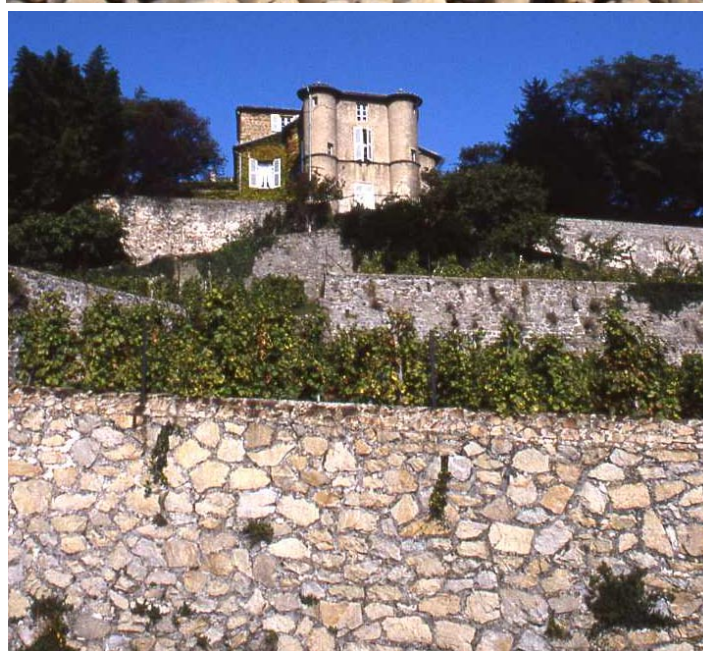
Dalens verkliga höjdpunkt

Men slå back nu, för i den strida Rhône-strömmen har vi drivit förbi dalens verkliga höjdpunkt – Hermitageberget med AC Hermitage ovanför den lilla staden Tain d'Hermitage. Långt upp på den magnifika sluttningen syns det lilla kapellet, eremitaget, som Gaspard de Sterimberg ska ha dragit sig tillbaka till som botgöring för sina år som kors-tågsriddare på 1200-talet. Enligt en sägen var det han som planterade vin på sluttningen, men med stor sannolikhet hade det då odlats vin här i tusentals år. Enligt en annan sägen kom nämligen de grekiska fokerna uppför Rhône redan på 600-talet f. Kr. och lade grunden för Hermitagevingården – som därmed skulle vara Frankrikes äldsta.

Ytterligare två sägner är förknippade med dessa historier; att Syrahdruvan skulle ha kommit hit antingen med riddaren eller med grekerna. Men sådana spekulationer vill Michel Chapoutier, vars firma ligger rakt nedanför berget i Tain, inte höra talas om. Enligt honom och de ampeleografer han stöder sig på, är både Syrah och Viognier från början inhemska vilda druvor som under tider-nas lopp funnit sin optimala plats – sin

De oerhört steni-ga vingårdarna i Châteauneuf-du-Pape har en gång utgjort botten av floden Rhône. Här växer nu 13 olika druvsorter, med Grenache, Syrah och Mour-vèdre som ton-givande inslag i vinet.

Château Gril-let är med bara 3 hektar en av Frankrikes min-sta appellationer och det var häri-från druvan Vi-ognier började spridas över hela vinvärlden.

terroir – i tillvaron här. Den som smakat ett syrahvin från Hermitage håller definitivt med honom om den senare delen av påståendet.

Vinhuset M. Chapoutier räknar sina anor från 1808 och fem generationer senare leds det av Michel Chapoutier, fortfarande med högkvarter i den lilla staden Tain d'Hermitage som ligger inklämd mellan det mäktiga Hermitageberget och Rhône-floden. Firman har dock expanderat enormt och Michel sitter nu som den andre av Rhône-dalens två kungar med en mängd viner från hela dalen liksom från Provence, Languedoc-Roussillon och Australien. Hermitagevinerna är dock kronan på verket, med viner som le Pavillon, le Méal, la Sizeranne och l'Ermite som klassiska höjdpunkter i de stora syrahvinernas värld. La Sizeranne är det billigaste av dessa, 359 kr, och kommer till Sverige i december (nr 98046); för de övriga måste man punga ut med

mellan 1150–1600 kr. Men misströsta inte, det finns en mängd överkomliga viner från Rhône-dalen i ordinarie sortimentet. Låt mig puffa för ett som kom i oktober, i det så kallade fasta sortimentet som garanterar att det ska finnas minst ett helt år framöver: 2004 Jean Biecher Côtes du Rhône (nr 2528, 61 kr) – ett verkligt fynd!

Kooperativet i Tain d'Hermitage för-tjänar också ett besök, eftersom det är ett av de bästa av de 75 som svarar för 70% av Rhône's hela produktion (ca 1 500 privata producenter står för resten). Det ligger också vid foten av berget Hermitage, vars sluttningar med 126 ha utgör hela appellationen Hermitage. Syrahdruvan, plus de vita Marsanne och Roussanne, fortsätter dock att breda ut sig i den vidare appellationen Crozes-Hermitage runt berget i norr, öst och söder.

Därmed har vi avverkat norra Rhône's berömda crus och kan segla vidare nerför ►

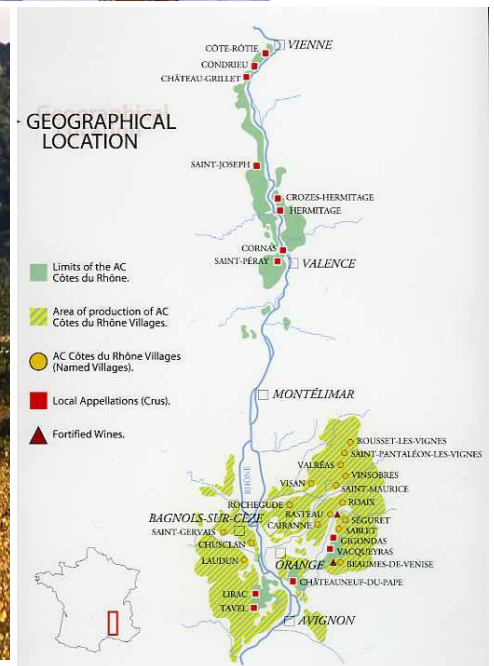
Appellationen Hermitage är en sammanhängande vingård på 126 hektar, uppdelad på många ägare. Eremitaget syns som en prick mot himlen långt upp till vänster.

Michel Chapoutier är kungen av Hermitage men hans domäner sträcker sig både upp och ner utmed hela Rhône-dalen. Här med en vit hermitage av den långlivade, fantastiska årgången 1929 i glaset.

Den tandade bergskedjan Les Dentelles bildar spektakulär bakgrund till en del vingårdar i södra Rhône.

De berömda vinnamnen ligger på rad i norra Rhône och sprider sig allt längre från floden i södra delen av dalen.

▷ floden. Knappt en mil söder om Tain, vid bifloden Isères utlopp i Rhône, går 45:e breddgraden, som enligt vissa teoretiker är den idealiska geografiska latituden för vinodling. Speciellt ett läge som Hermitage, med perfekt sydlig exponering och Rhône som dessutom speglar upp solvärmerna från sin breda krök runt berget. Ytterligare en geografisk fördel är mistralen, en nordlig fallvind som hjälper till att blåsa vingårdarna torra och rena från svampangrepp. Vinden kanaliseras till kraftiga stormbyar längs hela den gravsänka som Rhône-dalen utgör mellan Centralmassivet och Väst-Alperna men ibland kan det bli för mycket av det goda. 1956 blåste mistralen oupphörligt i tre veckor, stundtals med orkanstyrka, pressade ner temperaturen till minus 15 grader och slog ut större delen av olivodlingen i dalen. Som sedan ersattes av vin.

Fem crus i södra Rhône återstår på vår vinresa ner mot Medelhavet. Château-

neuf-du-Pape är den mest berömda, på vänstra stranden ovanför Avignon, där ju påvarna tillbringade sin "babyloniska fångenskap" på 1300-talet och odlade vin på fritiden. Längre in i landet ligger Gigondas och Vacqueyras, två AC som avancerat från Côtes du Rhône Villages till egen cru-status. Och slutligen, på högra stranden, väster om Avignon, de två appellationerna Lirac och Tavel, den förra med utmärkta röda viner och rosé och den senare känd enbart för sin rosé.

Rhône-floden kan i sitt lopp genom dalen sägas spegla vinernas karaktär utmed dess stränder – från de kraftiga strömmarna förbi några av världens mäktigaste röda viner i norra Rhône till ett maktigare tempo när floden i södra änden når världens kanske mest berömda rosévin i Tavel. Därefter återstår bara en vinfattig transportsträcka genom Rhône-deltat och de vita hästarnas Camargue till Medelhavet. □

Några adresser

E Guigal, Ampuis,

Tel: 33 (0)4 74 56 10 22,

fax: 33 (0)4 74 56 18 76. www.guigal.com

M Chapoutier, Tain d'Hermitage,

18, Avenue du Dr Paul Durand, www.chapoutier.com Öppet hela året, stor vinbutik.

Cave des Vignerons de Tain d'Hermitage,

22 Route de Larnage, www.cave-tain-hermitage.com Öppet hela året, stor vinbutik.

Vinvägar. Det finns nio rekommenderade vinvägar – Les Routes Touristiques des Côtes du Rhône – genom Rhône vindistrikt. För närmare information: Interprofession des Vins A.O.C. Côtes du Rhône, 6, rue des Trois Faucons, 84024 Avignon cedex 1. Tel: 33 (0)4 90 27 24 00, fax: 33 (0)4 90 27 24 13.

www.maisoninter-rhone.com

www.vins-rhone.com